

ОМБУДСМЭНИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

**Оюу Толгой төсөлтэй холбоотой гомдол
(IFC #29007 and MIGA #7041)**

Монгол улсын Өмнөговь аймаг

2013 оны 4-р сар

*Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар
Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци/
Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг
www.cao-ombudsman.org*

ЭЗХЗОГ-ын тухай

Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар (ЭЗХЗОГ) нь Дэлхийн Банкны Группын харъяа Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци (ОУСК) болон Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг (ДОТҮА)-ийн үйл ажиллагаанд чиглэсэн хараат бус хариуцлагын механизм юм. ЭЗХЗОГ нь Дэлхийн Банкны Группын Ерөнхийлөгчид шууд тайлагнах бөгөөд ОУСК, ДОТҮА-ийн санхүүжилттэй төслийн нөлөөнд өртсөн иргэдийн гомдлыг бодитой, шударга, үр дүнтэй шийдэхэд дэмжлэг үзүүлэх, улмаар тэдгээр төслийн нийгмийн ба байгаль орчны үр нөлөөг сайжруулах чиг үүрэгтэй байгууллага болно.

Дэлгэрэнгүй мэдээллийг www.cao-ombudsman.org вэб хуудсаас үзнэ үү.

Гарчиг

Гарчиг.....	3
Товчилсон үгс.....	4
1. Хураангуй.....	5
2. Танилцуулга.....	5
2.1. Төслийн тухай.....	5
2.2. Гомдлын тухай.....	6
3. Үнэлгээ.....	7
3.1. Арга зүй.....	7
3.2. Үр дүн.....	8
3.2.1. Асуудлын тойм.....	8
3.2.2. Оролцогч талуудын зорилго, эрх ашгийн тойм.....	9
3.2.3. Дүгнэлт ба дараагийн алхмууд.....	9
Хавсралт А. ЭЗХЗОГ-ын гомдол шийдвэрлэх үйл явц.....	11

Товчилсон үгс

БМТ/ВІС	Банкны Мэдээллийн Төв
ЭЗХЗОГ/САО	Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар
ІFC/ОУСК	Олон Улсын Санхүүгийн КорInternational Finance Corporation
ДОТҮА/МІGА	Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ОТ	Оуу Tolgoi

1. Хураангуй

ОУСК болон ДОТҮА¹ байгууллагын санхүүжилттэй Монгол улсын Өмнөговь аймагт хэрэгжиж буй Оюу Толгой төслийн нөлөөнд өртсөн орон нутгийн иргэд 2012 оны 10-р сард “Оюу Толгойн Хяналт” (үндэсний) ТББ, Ханбогд сумын “Говийн газар шороо” (орон нутгийн) ТББ-ын дэмжлэгтэй ЭЗХЗОГ-т гомдол гаргасан. ЭЗХЗОГ нь уг гомдлыг үнэлгээ хийх 3 шалгуурыг хангасан гэж үзсэн тул гомдлын үнэлгээг эхлүүлсэн. Энэхүү Үнэлгээний тайланд үнэлгээний үйл явц ба үр дүн, тухайлбал төслийн танилцуулга, гомдлын тайлбар, үнэлгээний арга зүй ба үр дүнг тоймлон толилуулав.

2. Танилцуулга

2.1. Төслийн тухай

Оюу Толгой төсөл нь Монгол улсын Өмнийн говьд орших Оюу Толгойн зэс, алтны уурхайг ашиглах зорилготой 12 тэрбум долларын хөрөнгө оруулалттай төсөл юм. Оюу Толгой ХХК-ийн хувьцааны 66%-ийг Канадад бүртгэлтэй “Turquoise Hills Resources” компани эзэмших бөгөөд үлдсэн %-ийг Монгол улсын төрийн өмчит Эрдэнэс Оюу Толгой ХХК эзэмшдэг. “Turquoise Hills Resources” компани нь Торонтогийн Хөрөнгийн Биржид хувьцаа гаргасан бөгөөд хамгийн том хувьцаа эзэмшигч нь олон улсын түвшний уул уурхайн томоохон компани болох Рио Тинто компани болно.

Тус орд нь газрын гадаргууд ойр зэс, алтны хүдрийн бөөгнөрөл (Өмнөд Оюу), далд уурхайд тохиролмжтой өндөр зэрэглэлийн орд (Хойд Хюго)-оос бүрдэнэ. Зэсийн баяжмалын үйлдвэр, холбогдох дэд бүтцийг барьж байгуулахаас эхлэн Өмнөд Оюу ил уурхайгаас голчлон хүдэр боловсруулахад чиглэсэн үе шатуудыг Төсөл хэрэгжүүлж буй. Үүнтэй зэрэгцэн Хойд Хюго ордын далд уурхайн дэд бүтэц, бүтээн байгуулалтыг хийж байна.

Төслийн өр зээл санхүүжүүлэх 4.5 тэрбум ам.долларын нэг хэсэг болгон ОУСК-ийн санал болгож буй хөрөнгө оруулалт нь ОУСК-ийн данснаас 400 сая ам.доллартай тэнцэх “А” зэргийн зээл, мөн олон улсын арилжааны банкуудтай нийлэн 1 тэрбум ам.доллар хүртэлх “Б” зэргийн зээлээс бүрдэнэ. ОУСК-ийн санхүүжилтээс гадна ДОТҮА нь хөрөнгө нийгэмчлэх, дайн ба иргэний зөрчил мөргөлдөөнийн эрсдэл, мөн 1 тэрбум ам.доллар хүртэлх зээлийн гэрээний үл биелэлтийн эрсдлээс хамгаалах баталгаа гаргах юм. Энэхүү төсөл нь Байгаль орчны А Зэрэглэлтэй.

¹ ОУСК болон ДОТҮА-ын санал болгосон төслүүдийг Дэлхийн Банк 2013 оны 2 сарын 28-нд баталсан.

Оюу Толгой төслийн байршил
Эх сурвалж: "Turquoise Hill Resources" компани

2.2. Гомдлын тухай

2012 оны 10 дугаар сард төслийн байршлын ойролцоо амьдарч, амьжиргаагаа залгуулдаг орон нутгийн нүүдэлчин малчид "Оюу Толгойн Хяналт" (үндэсний) ТББ, "Говийн газар шороо" (орон нутгийн) ТББ-ын дэмжлэгтэйгээр гомдол гаргасан.

Төсөл нь тус нутаг орны бэлчээрийн газар, усны нөөцийг ашигласнаас үүдэн малчдын нүүдлийн амьжиргааг доройтуулж, улмаар тэдний уламжлалт соёл, амьжиргаанд эрсдэл учруулж байгаад Гомдол гаргагчид санаа зовниж буйг гомдолд дурдсан. Гомдол гаргагчид нөхөн олговор болон нүүлгэн шилжүүлэлт зохих ёсоор хийгдээгүй, ялангуяа усны нөөц ховор бүс нутагт тогтвортой ус ашиглалтын асуудлыг тойрсон төслийн ажиллагаа зүй зохистой эсэхэд эргэлзэж буйгаа илэрхийлсэн.

3. Үнэлгээ

3.1. Арга зүй

ЭЗХЗОГ-ын үнэлгээний зорилго нь Гомдол гаргагчдын дурдсан тулгамдсан асуудлуудыг тодруулж тодорхойлох, тухайн нөхцөл байдлыг бусад оролцогч талууд хэрхэн үзэж байгаа талаар мэдээлэл цуглуулах, мөн Гомдолд хөндөгдсөн асуудлуудыг Гомдол гаргагчид болон Оюу Толгой компани шийдэхэд болон шийдэх арга замыг тодорхойлоход туслахад оршино.

ЭЗХЗОГ нь тус үнэлгээний явцад гомдлын асуудлыг дэмжсэн дүгнэлт гаргах мэдээлэл цуглуулаагүй. ЭЗХЗОГ-ын хийсэн гомдлын үнэлгээ нь дараахь бүрэлдэхүүн хэсгүүдээс бүрдэнэ.

- БОННУ зэрэг болон бусад төслийн баримт бичгүүдтэй танилцах
- ярилцлага, олон нийтийн болон ганцаарчилсан уулзалт, бүлгийн хэлэлцүүлэг
- Монгол улсад болон төслийн нөлөөллийн орон нутагт очиж ажилласан томилолт

ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэний баг нь 2012 оны 11-р сарын сүүлч, 12-р сарын эхээр Монгол улсад томилолтоор очиж ажилласан. Тус томилолтын өмнөх бэлтгэл ажил болон уг томилолтын үеэр ЭЗХЗОГ-ын томилолтын баг нь ОУСК, ДОТҮА-ийн төсөлтэй холбоотой баримт бичгүүдийг үзэж судалсан бөгөөд мөн ОУСК, ДОТҮА-ийн төслийн багууд, Ханбогд сум, багийн удирдлагатай уулзаж ярилцсан болно.

Ханбогд суманд болон төслийн байршлын орчимд орон нутгийн иргэдтэй бүлгийн ба ганцаарчилсан уулзалт ярилцлага хийсэн. Оюу Толгой төсөлд өөрсдийгөө өртсөн гэж үзэж буй нийт 82 малчид, иргэдтэй² үүний дотор 2011 оны Гэрээний ажлын хэсэг³ орсон 2 малчинтай ЭЗХЗОГ-ын багийн гишүүд уулзаж ярилцсан. Үүнд Оюу Толгойн ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд багтдаг 2 малчин хамаарна. “Оюу Толгойн Хяналт” ТББ, “Банкны Мэдээллийн Төв” (BIC) байгууллагын зохион байгуулсан хамгийн том олон нийтийн уулзалт Ханбогд сумын Соёлын Төвд болсон бөгөөд үүнд орон нутгийн 60 орчим иргэд оролцсон. **Олон нийттэй хийсэн уулзалтын үеэр гомдлыг дэмжсэн 18 хувь хүний өргөдлийг САО-д нэмж** гардуулсан. ЭЗХЗОГ-ийн томилолтын баг нь малчин өрх, бэлчээр, өвөлжөө бууцанд очиж малчидтай уулзсан.

Ханбогд сум болон Улаанбаатар хот дахь Оюу Толгой компанийн ажилтнуудтай ЭЗХЗОГ-ын баг уулзсаны зэрэгцээ Оюу Толгой төслийн талбарт мөн очиж ажилласан. Оюу Толгой компанийн Орон нутгийн харилцааны хэлтсийн ажилтнууд төсөлтэй холбоотой барилгын ажил явагдаж буй төсөл хэрэгжилтийн газраар дагуулж үзүүлсэн. (үүнд усны хоолой, усны шахуургын станц, ус дамжуулах шугам г.м.)

САО мөн доор нэр бүхий засгийн газрын төлөөлөгчид болон УИХ-ын гишүүдтэй уулзав. Үүнд:

- С. Оюун, УИХ-ын гишүүн, Байгаль Орчин, Ногоон Хөгжлийн Сайд
- Б. Гантулга, БОНХЯ-ны Бодлогын Хэрэгжилтийн газрын дарга
- Л. Болормаа, Эдийн Засгийн Хөгжлийн Яамны Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, зээл, бодлогын газрын ахлах мэргэжилтэн

² Анхлан гомдол гаргагчид болон орон нутгийн хэд хэдэн иргэд тэдний тухай мэдээллийг нууцлах хүсэлт гаргасан.

³ Ханбогд сумын засаг даргын 2011 оны 4 сарын 14-ны тушаалаар “Ханбумбат нисэх буудал, Гашуун Сухайтын зам, цахилгаан эрчим хүчний шугам, Гүний Хоолойн шугам, зам, цахилгааны шугамын нөлөөлөлд өртсөн малчдын аж амьжиргааг дэмжих, нөлөөлийг бууруулах” ажлын хэсгийг байгуулсан.

- Д. Мөнхжаргал, Эдийн Засгийн Хөгжлийн Яамны эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, зээл, бодлогын газрын даргын туслах
- Ч. Отгочулуу, Уул уурхайн Яамны Стратеги бодогов төлөвлөлтийн газрын дарга
- Т. Энхбаяр, Барилга Хот Байгуулалтын Яамны Сайдын Зөвлөх
- Р. Бурмаа, УИХ-ын гишүүн
- С. Ганбаатар, УИХ-ын гишүүн

ЭЗХЗГ-ын багийн гишүүд Вашингтон хот дахь ОУСК, ДОТҮА-гийн төлөөлөгчид, мөн Улаанбаатар хот дахь ОУСК-ийн Суурин төлөөлөгчийн газрын ажилтнуудтай уулзаж ярилцсан.

3.2. Үр дүн

3.2.1. Асуудлын тойм

Эхний гомдол болон ЭЗХЗОГ-ын Үнэлгээний хүрээнд хийсэн оролцогч талуудын хэлэлцүүлэгт тулгуурлан, Гомдлыг шийдвэрлэхийн тулд авч үзэх шаардлагатай гол үндсэн сэдэв, асуудлыг дор тоймлон тусгав. Үүнд:

1. Орон нутгийн иргэд болон Оюу Толгой компанийн урт хугацаанд хүсч буй хэтийн ирээдүй ямар байвал зохистой вэ? (үүнд орон нутгийн иргэд, ялангуяа бэлчээрээ алдсан малчдын амьжиргаа, байгаль орчны нөлөөлөл, бүс нутгийн болон орон нутгийн хөгжил, дэд бүтцийн хөгжил, соёлын өв г.м.)
2. Оюу Толгой компанийн хөтөлбөрүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд малчид хэрхэн дуу хоолойгоо илэрхийлж, оролцох вэ? (үүнд бэлчээрийн менежмент, ус ба байгаль орчны мониторинг, соёлын өв, жижиг бизнес ба эдийн засгийн хөгжил, сургалт ба чадавх бэхжүүлэх, Гүний хоолойн ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн ба шийдэх асуудлууд, онгоцны буудлын нөлөөлөл, Оюу Толгой – Гашуун Сухайтын зам ба цахилгааны шугам, тоосны менежмент, газрын нөхөн сэргээлт г.м.)
3. Оюу Толгой компани болон орон нутгийн оролцогч талуудын хооронд ирээдүйд харилцан зөвшилцсөн гэрээ хэлцэл байгуулах үйл явцыг хэрхэн боловсруулж хэрэгжүүлэх вэ?
4. 2004 оны Нүүлгэн шилжүүлэлтийн гэрээ болон 2011 оны Амьжиргааны нөхөн олговрын гэрээний хэрэгжилт болон хяналт мониторингын талаарх асуулт, асуудлуудыг талууд хэрхэн авч үзэж шийдвэрлэх вэ?
5. Оюу Толгой төсөлд өртсөн боловч, Оюу Толгой компаниар “өртсөн” гэж тодорхойлогдоогүй орон нутгийн малчид, иргэдтэй хэрхэн хамтарч ажиллах боломжтой эсэх?
6. Бүх оролцогч талуудад (i) мэдээлэл тогтмол өгч байх, (ii) усны найдвартай, тогтвортой хүртээмжийг хангахын тулд усны ашиглалт, нөөцний талаарх үнэн бодит, найдвартай мэдээллийг хэрхэн цуглуулж, түгээх боломжтой эсэх?
7. Малчдын болон малын эрүүл мэндэд үзүүлэх Төслийн нөлөөллийг хэрхэн хянаж шинжлэн, шийдэх вэ?
8. Ер нь Оюу Толгой компани болон орон нутгийн малчид төслийн нөлөөллийн хамрах хүрээг хэрхэн хамтран тодорхойлох, нөлөөллийг хэрхэн хэмжих боломжтой вэ?

9. Оюу Толгой компани болон орон нутгийн иргэд нийтлэг тулгамдсан асуудлаа шийдэхийн тулд хэрхэн хамтран ажиллах боломжтой вэ?

ЭЗХЗОГ-ын багийн уулзаж ярилцлага хийсэн бараг бүх оролцогч талууд олон нийт - Оюу Толгой компанийн өнөөгийн хамтын ажиллагаа, харилцаа холбоог улам сайжруулах боломжтой гэдгийг нийтлэг хүлээн зөвшөөрч байв. Түүнчлэн орон нутгийн зарим иргэд Оюу Толгой компанийн эерэг хүчин чармайлтыг үнэлж байв. (үүнд малчдын худаг барих, засахад туслах, орон нутгийн иргэдэд ажил олгох зэргийг жишээ болгон дурьдсан).

Эцэст нь малчид болон Оюу Толгой компанийн төлөөлөгчид нь тэдний соёлын ялгааны талаар дурдаж байсан. Тухайлбал нэг малчин “компанид гол нь баримт бичиг, цаас чухал. Бидэнд хүмүүсийн харилцаа, асуудлыг ярилцах нь илүү чухал” гэж хэлж байв. Иймд талууд хамтын ажиллагаагаа хэрхэн сайжруулах талаар хичээж ажиллахын зэрэгцээ харилцан итгэлцлийг бий болгон бэхжүүлэх, бие биетэйгээ үр дүнтэй харилцахын тулд эдгээр соёлын ялгааг харилцан ойлгох хэрэгтэй байж болох юм. Нэг малчин “Усыг нь увал ёсыг нь дага” гэдэг Монгол ардын зүйр үгийг иш татаж байв.

3.2.2. Оролцогч талуудын зорилго, эрх ашгийн тойм

Дээр дурдсан гол оролцогч талуудтай хийсэн хэлэлцүүлэгт тулгуурлан харвал, бүх талуудын нийтлэг хуваалцаж буй гол зорилго, эрх ашиг байгаа нь ЭЗХЗОГ-ын багт ажиглагдсан. Үүнд:

- Төсөл ОУСК, ДОТҮА-ийн стандарт, бодлогыг дагаж мөрдөж буйг баталгаажуулах
- ил тод тунгалаг байж, бүх сонирхогч талуудад Оюу Толгой төслийн талаар үнэн зөв, мэдээлэл тогтмол шуурхай өгч, мэдлэг мэдээллээр хангах замаар байгаль орчинд учруулах хор хөнөөлийг багасгах
- орон нутгийн иргэдийн уламжлалт болон соёлын эрхийг хүндэтгэн дагах
- эдийн засгийн өсөлт, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих
- Оюу Толгой компанийн төслүүд, үйл ажиллагааны талаарх чухал мэдээллийг ойлгомжтой, тодорхой, үнэн бодит, монгол хэл дээр өгч байх
- айж эмээх зүйлгүй, шударга, үр дүнтэй уур амьсгалтай уулзаж, ярилцаж байх
- олон жил цуг байх хөршүүд шиг харилцаагаа сайжруулж, итгэлцлийг бэхжүүлэх

3.2.3. Дүгнэлт ба дараагийн алхмууд

Гомдол гаргагчид болон Оюу Толгой компани нь хамтран ажиллах арга замаар Гомдолд тусгагдсан асуулдлыг шийдэх талаар ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэний хэлтэс/Маргаан шийдвэрлэх багтай хамтран ажиллахыг зөвшөөрсөн. ЭЗХЗОГ-ын үйл явц/журмаар талууд хэрхэн хамтран ажиллах талаар мэдээлэлд-тулгуурласан шийдвэр гаргахад нь талуудад туслах үүднээс ЭЗХЗОГ нь талуудтай уулзаж ярилцах ажлыг аль болохоор удахгүй эхлүүлнэ. Тухайлбал үүнд ЭЗХЗОГ-ын үйл явц/журмын дараахь сэдвүүд хамаарна.

- ЭЗХЗОГ-ын зохион байгуулалтын дэмжлэг үзүүлэх, хамтран ажиллах үйл явцыг тодорхойлоход Талууд ямар нэр томъёо ашиглах вэ?
- Харилцан хэлэлцүүлгийн үйл явц нь ямар зорилготой вэ? Шийдвэл зохих ямар гол асуудлууд байгаа эсэх болон тэдгээрийг ямар дарааллаар шийдэх вэ? Харилцан хэлэлцүүлэг болон оролцогчдыг чиглүүлэх ямар үнэт зүйлс, зарчмууд байвал зохих вэ?

- Өөр ямар талуудтай нэмж зөвлөлдөх, оролцуулах хэрэгтэй вэ?
- Хэлцлийн ширээнд суух, шийдвэр гаргах эрх мэдэлтэй талууд хэн байх вэ? Талуудыг хэн төлөөлөх, тэдгээр хүмүүс нь шийдвэр гаргах ямар эрх мэдэлтэй байх вэ? Хэн ажиглагчаар, ямар болзолтой оролцох боломжтой вэ?
- ЭЗХЗОГ-ын туслалцаа нь хэр удаан үргэлжлэх эсэх болон уулзалтуудыг хэр зэрэг тогтмол зохион байгуулах вэ?
- Мэдээлэл харилцаа болон мэдээлэл солилцох үйл ажиллагааг хэрхэн уялдаатай зохицуулах вэ? Ямар хэл ашиглах вэ? Үйл явц/ахицыг олон нийтэд хэрхэн мэдээлэх вэ? Хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл (телевиз, радио, интернет, сонин сэтгүүл г.м.)-ийг ашиглах талаар талууд болон ажиглагчид ямар үүрэгтэй байх вэ?
- Шийдвэр хэрхэн гаргах вэ? Төлөөлөгчид шийдвэр гаргаж, зөвшилцөлд хүрэхэд шаардлагатай мэдээллийг холбогдох малчидтайгаа ямар хугацаанд хэлэлцэж зөвлөлдөх вэ? Харилцан зөвшилцсөн шийдвэрийг хэрхэн баримтжуулах вэ?
- Хүлээсэн үүрэг болон гэрээ хэлэлцээрийн хэрэгжилтийг хэрхэн хянаж шинжлэх вэ? Аль нэг тал хэрэгжилтийн үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд ямар алхмуудыг мөрдөх вэ?
- Утга учиртай, эрх тэгш оролцоог хангахын тулд техникийн мэдээлэл буюу асуудал шийдэх арга техникийн талаар ямар мэдээлэл, сургалт шаардлагатай вэ?
- ЭЗХЗОГ-ын үйл ажиллагаанд оролцож буй талууд “Өмнийн Новийн Хамтын Ажиллагааны Гэрээ”⁴ (ХАГ) – тэй үйл ажиллагаагаа хэрхэн уялдуулах вэ?

ЭЗХЗОГ-ын маргаан шийдвэрлэх үйл явцын үеэр ЭЗХЗОГ нь төвийг сахисан, зохион байгуулалтын дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд шаардлагатай гэж үзвэл талуудтай тусдаа болон хамтарсан уулзалтууд зохион байгуулна.

⁴ “Өмнийн Говийн Хамтын Ажиллагааны Гэрээ”⁴ (ХАГ) нь орон нутгийн засаг захиргаа, засгийн газар, Монгол улс дахь хөгжлийн болон доноруудын нийгэмлэг хамтран дараахь есөн гол асуудлаар хамтран ажиллах үйл явц юм. Үүнд: 1. Ханбогдын суурин газрын хөгжил 2. Байгаль орчны хамгаалал, нөхөн сэргээлт, экологийн гэнцвэрийг хадгалах 3. Үндэсний түүх, соёл 4. Уламжлалт мал аж ахуй, бэлчээрийн зохицуулалт 5. Бэлчээр түүний орчмын газрын усны менежмент 6. Ажлаар хангах боломж, сургалт, ажил олголт 7. Орон нутаг, бүсийн засаг захиргааны чадамж, нийгмийн үйлчилгээ, боловсрол, эрүүл мэнд, дэд бүтэц, мэдээлэл 8. Орон нутгийн аж ахуйн нэгжийг хөгжүүлэх, бараа материал, үйлчилгээ, хангамж 9. Аймаг хотын хөгжил

Хавсралт А. ЭЗХЗОГ-ын гомдол шийдвэрлэх үйл явц

Эрх Зүйн Хяналт, Зөвлөгөө, Омбудсмэний Газар (ЭЗХЗОГ) нь Дэлхийн Банкны Группын харъяа Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци (ОУСК) болон Даатгалын Олон Талт Үйлчилгээний Агентлаг (ДОТҮА)-ийн үйл ажиллагаанд чиглэсэн хараат бус хариуцлагын механизм юм. ЭЗХЗОГ нь Дэлхийн Банкны Группын Ерөнхийлөгчид шууд тайлагнах бөгөөд ОУСК, ДОТҮА-ийн санхүүжилттэй төслийн нөлөөнд өртсөн иргэдийн гомдлыг бодитой, шударга, үр дүнтэй шийдэхэд дэмжлэг үзүүлэх, улмаар тэдгээр төслийн нийгмийн ба байгаль орчны үр нөлөөг сайжруулах чиг үүрэгтэй байгууллага болно.

ЭЗХЗОГ-ын үнэлгээний зорилго нь (1) гомдол гаргагчдын дурдсан тулгамдсан асуудлуудыг тодруулж тодорхойлох, (2) тухайн нөхцөл байдлыг бусад оролцогч талууд хэрхэн үзэж байгаа талаар мэдээлэл цуглуулах, (3) гомдолд хөндөгдсөн асуудлуудыг ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэн болон гомдолд хамаарагч шийдэхэд болон шийдэх арга замыг тодорхойлоход туслахад оршино.

Энэхүү баримт бичиг нь ЭЗХЗОГ-ын багийн сонсож мэдсэн санал бодлын урьдчилсан тэмдэглэл бөгөөд үүнд мөн дараагийн алхмуудын тайлбарыг тусгав. *Энэхүү тайланд уг гомдлыг дэмжсэн аливаа дүгнэлт хийгээгүй болно.*

ЭЗХЗОГ-ын Үйл ажиллагааны удирдамжид⁵ тусгаснаар, тус байгууллага нь аливаа гомдол хүлээн авснаас хойш дараахь алхмуудыг ихэвчлэн хэрэгжүүлж ажилладаг.

ЭЗХЗОГ-ын Үйл ажиллагааны удирдамжид тусгасны дагуу,

1-р алхам: Гомдол хүлээн авсныг мэдэгдэх

2-р алхам: ЭЗХОГ-ын чиг үүргийн хүрээнд уг Гомдолд үнэлгээ хийх шалгуур хангасан эсэхийг тодорхойлох (15 өдрөөс хэтрэхгүй)

3-р алхам: Омбудсмэний үнэлгээ: Гомдлын асуудлуудыг үнэлэх үнэлгээ болон ЭЗХЗОГ-ын дэмжлэгт оролцоотой Талууд хамтран шийдэх боломжтой эсэх, эсвэл ОУСК, ДОТҮА-ийн нийгмийн ба байгаль орчны гүйцэтгэлийг хянан шалгах зорилгоор Гомдлыг ЭЗХЗОГ-ын Эрх зүйн хяналтын хэлтэст шилжүүлэх шаардлагатай эсэхийг оролцогч талууд тодорхойлох, тэдэнд энэ талаарх ойлголт мэдлэгийг олгоход дэмжлэг үзүүлэх. Үнэлгээний хугацаа дээд тал нь ажлын 120 өдөр хүртэл үргэлжлэх боломжтой.

4-р алхам: **Гомдлын асуудлуудыг шийдвэрлэхэд туслах:** Асуудал шийдвэрлэх аргачлалын гол зорилго нь гомдолд хөндсөн асуудлууд болон Үнэлгээний явцад буюу асуудал шийдэх явцад тодорхойлсон гомдолтой холбоотой бусад чухал асуудлыг үүнд хамааралтай талуудад хүлээн зөвшөөрөхүйц байдлаар шийдвэрлэхэд оршино⁶.

Эсвэл

Эрх зүйн хяналт/Аудит: Асуудлыг хамтран шийдэх боломжгүй тохиолдолд, ОУСК, ДОТҮА-ийн уг төсөлд оролцох оролцоо нь зохистой эсэхийг тогтоох аудит хийх

⁵ ЭЗХЗОГ-ын чиг үүрэг, үйл ажиллагааны талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг ЭЗХЗОГ-ын Үйл ажиллагааны удирдамжаас <http://www.cao-ombudsman.org/about/howweare/index.html> вэб хуудаснаа бүрэн эхээр үзнэ үү.

⁶ Оролцогч талууд харилцан зөвшилцсөн хугацаандаа эв зүйгээр хамтран шийдэх арга замаар асуудлыг шийдэх боломжгүй тохиолдолд ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэн нь талууд уг мухардлаас гарах шийдлийг эхэлж санаачилна. Хэрэв энэ арга зам амжилтгүй болсон нөхцөлд ЭЗХЗОГ нь ОУСК, ДОТҮА-гийн холбогдох ажилтнууд, Ерөнхийлөгчид, Дэлхийн Банкны Группын Ерөнхийлөгч болон олон нийтэд мэдээлэх бөгөөд үүгээр тус гомдлыг шийдэхэд оролцох ЭЗХЗОГ-ын Омбудсмэний оролцоо дуусгавар болж, ЭЗХЗОГ-ын Эрх зүйн хяналтын хэлтэс рүү хяналт шалгалт хийлгэхээр шилжсэн болохыг тусгана.

шаардлагатай эсэхийг тогтоохын тулд Гомдолд хамааралтай төслийн талаар ОУСК, ДОТҮА-ийн хийсэн нийгмийн ба байгаль орчны судалгаа шинжилгээг ЭЗХЗОГ-ын Эрх зүйн хяналтын хэлтэс хянаж нягтлах ажлыг эхлүүлнэ.

5-р алхам: Хяналт үнэлгээ/мониторинг ба цаашдын арга хэмжээ

6-р алхам: Дүгнэлт/Хэрэг хаах